MEDICAL CONDITIONS IN THE PRISONER-DOCTOR'S CAMP

Ionela Guşatu (Ganea)
Assist., PhD., „Carol Davila" University of Bucharest

Abstract. This article aims to illustrate the way in which a physician describes his experiences as a prisoner in the Auschwitz and Dachau camps. It is about the psychiatrist Viktor Frankl, who in his book "Man's Search for Meaning" presents the events from two perspectives: a scientific and a humanistic one. It is remarkable to notice the way in which the physician and at the same time the writer, by using simple medical terminology, succeeds in sensitizing so much the reader without abusing his empathy, but succeeding in imparting an optimistic note to his experiences in the camp. Therefore, this paper seeks to highlight the medical terminology used in describing the main conditions that prisoners had to endure from the physical point of view.

Keywords: medical terminology, camp, illness, pain, suffering

Lucrarea de faţă urmăreşte să sublinieze terminologia medicală folosită în descrierea condiţiilor fizice pe care le-au avut de îndurat prizonierii în *"Omul în căutarea sensului vieţii"*, scrisă de Viktor Frankl. Aceasta se axează mai mult pe experienţele trăite de unul dintre supravieţuitorii lagărelor de concentrare de la Auschwitz şi Dachau în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Este vorba de povestea deţinutului Viktor Frankl, care folosindu-se de cunoştinţele sale de medic psihiatru specialist[1], ne ajută să înţelegem traumele fizice şi psihice prin care au trecut atât el cât şi alţi prizonieri. Cartea este extrem de valoroasă deoarece oferă o perspectivă asupra modalităţilor prin care oamenii pot supravieţui unor situaţii foarte grele, cum să-şi vindece trauma şi cum să îşi găsească sensul într-un final.

"Omul în căutarea sensului vieţii" este în acelaşi timp o carte de memorii dar şi o carte de psihoterapie în care sunt observate şi analizate reacţiile experimentate de prizonieri în faţa condiţiilor şi a tratamentului inuman. Cartea este structurată sub forma interacţiunii și a dialogului interior ale lui Viktor Frankl cu întâmplările din lagărele pe unde a fost plimbat și descrie cum acesta s-a folosit de cunoştinţele sale medicale pentru a nu-şi pierde speranţa. Uneori, autorul se detaşează de propriul eu și vorbește dintr-o perspectivă colectivă, cea a marii mase de oameni care a îndurat alături de el abuzurile, lipsurile și umilințele.

Mesajul pe care acesta ni-l transmite este că este important să avem un scop în viaţă şi să gândim pozitiv, să credem în ceea ce dorim să facem pentru o sănătate mentală bună. Frankl a observat că prizonierii care aveau ceva care-i motiva să trăiască un vis, un scop, un sens – fie de a-i ajuta pe alţii (1), fie de a lăsa ceva în urma lor, fie de a supravieţui pentru a construi ceva în viaţa lor după lagăr – trăiau mai mult, aveau imunitatea mai bună în aceleaşi condiţii insalubre.

(1) "Fiecare prizonier era stăpânit de **un singur gând**: să rămână în viaţă de dragul familiei care-l aştepta acasă şi să-şi salveze prietenii." (p.21)

[1] Pe tot parcursul cărţii *"Omul în căutarea sensului vieţii"*, autorul face doar trei referiri legate de pregătirea sa profesională: "în lagăr nu am activat ca **psihiatru**, nici măcar în calitate de **medic**, cu excepţia ultimelor câtorva săptămâni"(p.23). De asemenea menţionează faptul că l-a impresionat pe Capul grupei sale de muncă „prin **diagnoza** făcută caracterului său şi prin **sfaturile** mele **psihoterapeutice**."(p.41). Ultima referire este legată de invitaţia la o şedinţă de spiritism făcută de doctorul şef al lagărului „care ştia că sunt **medic psihiatru specialist**" (p.49)

BDD-A29528 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:24 UTC)

Odată pierdut acest scop, acest sens al vieţii lui, această dorinţă de supravieţuire, scădea şi rezistenţa organismului, iar corpul cădea pradă bolii. Frankl subliniază această idee, precizându-ne câteva citate printre care şi pe cel al lui Nietzsche: ”Cel care are un *de ce* pentru care să trăiască poate îndura aproape *orice*”(p.89). În ceea ce-i privea pe colegii săi, Frankl încerca să le ofere ajutorul său psihoterapeutic pentru a preveni tentativele de suicid din lagăr. După un timp, putea anticipa cu precizie care dintre colegii de celulă urma să moară: primul semn era renunțarea, momentul acela când omul nu mai spera nimic şi nu mai aştepta nimic.

În ceea ce priveşte condiţiile insalubre în care trăiau deţinuţii (2), deşi sunt prezentate pe scurt, acestea au o încărcătură emoţională şi un impact puternic asupra cititorului: deţinuţii erau nespălaţi, neîngrijiţi şi aveau păduchi. Cititorul poate remarca în (2d) că deţinuţii nu mai păreau a fi deranjaţi atât de mult de păduchii cu care deja se obişnuiseră, ci pentru ei devenise important timpul care le rămânea disponibil înainte de culcare pentru a se căuta de păduchi pentru ca mai apoi să se poată bucura de somn în puţinul timp care le mai rămânea:

(2) a. „(...) şi noi, atât **de neîngrijiţi şi nespălaţi** după lunga noastră călătorie.” (p.27)

b. „eram nevoiţi **să purtăm bluzele acelea câte o jumătate de an** (...) **zile la rând nu ne puteam spăla**” (p.33)

c. „ Majoritatea dintre noi au trebuit să stea în picioare tot drumul, în timp ce doar câţiva se ghemuiau cu schimbul pe **paiele neîndestulătoare mustind de urină**.” (p.59)

d. „ Eram bucuroşi când găseam timp **să ne căutăm de păduchi mai înainte de a merge la culcare**.” (p.61)

Totodată constatăm că, pe lângă condiţiile insalubre, serviciile medicale sunt aproape inexistente. Infirmieria este de fapt o baracă de pământ neîncăpătoare pentru pacienţii pe care îi adăpostea (3a,e), iar îngrijirile de sănătate şi medicamentele sunt prezentate ca fiind nesterile cum este cazul bandajelor făcute din resturi de maculatură (3b), insuficiente sau chiar lipsind cu desăvârşire (3c). Printre responsabilităţile medicilor se menţionează consultaţiile şi administrarea medicamentelor (3c-e) care oricum erau greu de dus la îndeplinire din moment ce însuşi doctorul suferea de tifos (3c) şi abia se mai putea deplasa de la un pacient la altul. Aflăm că în lagăr era interzis să împiedici pe cineva de la sinucidere, şi cu toate acestea observăm cum autorul îşi oferă serviciile pentru a evita astfel de cazuri (3f).

(3) a. “(…) am fost dus într-un aşa-numit “lagăr de refacere” (…) În spatele **barăcii de pământ** unde lucram **şi în care erau înghesuiţi aproape 50 de pacienţi atinşi de delir**” (p.65)

b. “Câţiva dintre colegii mei medici au fost suficient de norocoşi pentru a fi puşi să lucreze în posturile de prim-ajutor prost încălzite unde aplicau **bandaje făcute din resturi de maculatură**”. (p.23)

c. “**proviziile de medicamente** pentru baraca mea – şi care conţineau poate cinci sau zece tablete de aspirină, ce trebuiau să ajungă câteva zile pentru cincizeci de bolnavi. Le administram şi apoi îmi **făceam vizitele**, **luam pulsul pacienţilor** şi **dădeam câte o jumătate de tabletă în cazurile grave**. Bolnavii fără şanse nu primeau însă medicamente. Nu le-ar fi folosit la nimic şi, pe lângă asta, le-ar fi lipsit celor care încă mai aveau şanse de vindecare. Pentru **cazurile uşoare**, nu-mi mai rămânea nimic, decât poate o vorbă de încurajare. Astfel mă târam de la un pacient la altul, deşi eu însumi eram slăbit şi epuizat din cauza unui atac sever de tifos.”(p.65-66)

d. “Un coleg de-al meu care trebuia, din cauza **îndatoririlor sale de medic**, să meargă pentru **consultaţii** la adăposturile din afara lagărului, a vrut să evadeze şi să ma ia şi pe mine.” (p.71)

e. “Am făcut o vizită rapidă a **pacienţilor mei care zăceau grămadă pe nişte scânduri putrezite**, de ambele părţi ale adăpostului.” (p.72)

f. “ Tentativele de **psihoterapie individuală** erau adeseori un soi de “**măsură de prim-ajutor**”. Aceste eforturi vizau mai ales prevenţia sinuciderilor.”

BDD-A29528 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:24 UTC)

Cât despre situaţia pacienţilor, aceştia sunt descrişi ca fiind epuizaţi din punct de vedere fizic ajungând chiar într-o o stare de letargie (4d). Este interesant metoda autorului folosită în prezentarea suferinzilor şi anume că acesta găsea un aspect pozitiv chiar şi stării de sănătate precară (4a): pacientul era mulţumit că, în momentele lui de suferinţă intensă era scutit de muncă şi astfel se putea bucura de clipele în care zăcea, aşteptându-şi porţia zilnică ce consta într-o bucată mică de treizeci de grame şi ciorba care era deseori o zeamă lungă.

(4) a. "Eram **bolnavi** şi nu eram siliţi să părăsim lagărul pentru a merge la muncă. Puteam **sta întinşi** toată ziua în colţişorul nostru din baracă, **moţăind** şi aşteptând împărţirea zilnică a pâinii şi servirea ciorbei." (p.62)

b. " să îndeplinesc voluntar anumite servicii medicale într-un alt lagăr în care erau **bolnavi de tifos**" (p.63)

c. "**Trupurile sleite ale bolnavilor** erau aruncate în nişte furgoane pe două roţi, trase de alţi deţinuţi (…) Dacă unul dintre bolnavi murea înainte de plecare, era aruncat oriunde (p.66)

d. "Apatia era mai mare în special în rândul bolnavilor febrili, astfel că **nu reacţionau deloc până ce nu ţipam la ei**. (p.78)

Din cauza raţiei zilnice care consta doar în bucata de pâine de treizeci de grame pe care cei mai mulţi o mâncau fragmentat pe tot parcursul zilei şi în ciorba care de cele mai multe ori era servită fără legume, rămânând doar o zeamă goală, diagnosticul comun al tuturor deţinuţilor era subnutriţia (5). Cu o astfel de dietă, deţinutul trebuia să-şi ducă la îndeplinire sarcinile care îi reveneau în lagăr ca de exemplu săpatul de şanţuri în vreme de îngheţ sau să-şi revină la starea de sănătate anterioară bolii.

(5) a.„Ne era frig şi foame şi nu era îndeajuns loc pentru ca toată lumea să se poată ghemui pe pământul gol. O bucată de 5 uncii era tot ce mâncasem în ultimele patru zile."(p.26)

b. „eram vlăguiţi din pricina lipsei cronice de hrană" (p.38)

În ceea ce priveşte bolile întâlnite în lagăr, pe lângă gradul ridicat de subnutriţie de care sufereau prizonierii care trebuiau să-şi împartă bucata de pâine în înghiţituri mici pe parcursul întregii zile, cele mai comune afecţiuni de care sufereau deţinuţii erau edemele, degerăturile, febra şi delirul. În aceste condiţii deţinutul spera să fie scutit de îndatoririle sale, cu toate că nu întotdeauna se respecta această regulă mai ales dacă anunţa infirmiera într-un moment considerat nepotrivit. O dată cu izbucnirea epidemiei de tifos, deşi exista riscul ca autorul să contracteze această boală, a preferat să se ofere voluntar şi să se îngrijească de semenii lui din lagăr. În aceste condiţii, rata zilnică a mortalităţii în lagăr ajunsese la jumătate de duzină.

(6) a. „iată-l aşteptând în faţa **infirmeriei**, sperând să i se dea două zile de muncă mai uşoară în interiorul lagărului din pricina **rănilor** ori poate a **umflăturilor** sau a **febrei** (...) Mi-am petrecut ceva vreme într-o baracă destinată bolnavilor de **tifos**, cu **accese de febră** ridicate, adeseori cuprinşi de **delir**, mulţi dintre ei muribunzi" (p.37)

b. „Ca mai toţi tovarăşii mei de lagăr, şi eu sufeream de **edeme**. Picioarele îmi erau atât de umflate, iar **pielea** aşa de **întinsă**, încât **abia îmi puteam îndoi genunchii**. Trebia să îmi las şireturile desfăcute ca să-mi încapă pantofii în picioarele umflate. Nu mai era loc nici pentru şosete, chiar dacă aş fi avut unele. Aşadar, picioarele mele dezgolite erau întotdeauna ude, iar încălţămintea, întotdeauna plină de zăpadă. Desigur, faptul îmi produsese **degerături.** Fiecare pas era un adevărat chin."(p.42)

c. „Aproape toţi ceilalţi zăceau întinşi în cele câteva barăci care mai erau în uz, **storşi de febră şi delir**" (p.73)

d. „Atunci începea bătălia cu pantofii noştri uzi, în care cu greu ne puteam strecura **picioarele rănite şi umflate** (...) legarea sârmelor care ne ţineau loc de pantofi (p.47)

Durerea este prezentă pe tot parcursul detenţiei şi apare sub diferite nivele de intensitate. Aceasta însoţeşte deţinutul pe tot parcursul şederii acestuia în lagăr, pornind de la îndeplinirea sarcinilor zilnice, până la suferinţa psihică şi fizică a organismului uman. Observăm că până şi cei mai curajoşi şi rezistenţi deţinuţi sunt îngenunchiaţi de durere şi ajung să plângă precum nişte copii:

BDD-A29528 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:24 UTC)

(7) a. „Mai erau şi **oftaturile şi jeluirile** din pricina problemelor noastre mărunte, ca de pildă legarea sârmelor care ne ţineau loc de şireturi. Într-o dimineaţă l-am auzit pe unul dintre noi, un om pe care-l ştiam curajos şi vrednic de respect, **plângând ca un copil** pentru că avea să umble prin zăpadă desculţ, încălţămintea fiindu-i prea scâlciată ca s-o poată purta" (p.47)

b. „**Cu ochii aproape în lacrimi, de durere** (aveam nişte răni groaznice la picioare din cauza încălţămintei scâlciate), am mers şchiopătând câţiva kilometri, din lagăr, dimpreună cu coloana lungă de oameni, până la locul de muncă. Un vânt rece şi tăios ne lovea. „(p.86)

c. „Dar curând au început **să ne doară picioarele, ameninţând să ni se şi umfle**. Şi totuşi, mergeam şchiopătând" (p.100)

d. „l-am întrebat cum a trecut peste edemele de care suferea, şi care mi-a mărturisit aşa: **Am plâns până mi-au trecut.**"(p.91)

În aceste condiţii greu de imaginat, autorul observă nivelul ridicat al rezistenţei organismului uman în situaţii anormale (8) şi constată cu surprindere că organismul se poate adapta oricăror circumstanţe, ceea ce e contrar noţiunilor prezentate în cărţile de specialitate (8b):

(8) a. „Eram nerăbdători să aflăm ce urma să ni se întample mai departe, de pildă care va fi urmarea faptului că **stăm goi puşcă, nemişcaţi, în aerul rece al toamnei târzii, încă uzi de la duşuri**.(...) curiozitatea s-a transformat în uimire: **eram miraţi că nu răciserăm deloc**." (p.32)

b. „ **Aceia dintre noi care erau medici au învăţat, mai înainte de toate, că „manualele spun minciuni!"**, pentru că într-un loc scrie că omul nu poate trăi fără să doarmă un anumit număr de ore. Nu-i adevărat! (...) am dormit pe priciuri suprapuse. Pe fiecare prici (măsurând 1,8-2 metri lăţime) au dormit nouă oameni care s-au învelit cu numai două pături. Desigur, a trebuit să stăm întinşi pe o parte, lipindu-ne şi înghesuindu-ne unii în alţii, ceea ce ne era înrucâtva de folos, dat frigul pătrunzător. (...) unii şi-au folosit pantofii în loc de pernă, în ciuda faptului că erau plini de noroi. (...) Cu toate astea, somnul a venit totuşi (...) uşurându-ne suferinţa preţ de câteva ceasuri." (p.32-33)

c. „ (...) eram în **imposibilitatea de a ne spăla pe dinţi şi totuşi, în pofida acestui fapt şi a deficitului de vitamine, ne bucuram de gingii mai sănătoase ca niciodată**" (p.33)

d. „eram nevoiţi să purtăm bluzele acelea câte o jumătate de an (...) zile la rând nu ne puteam spăla (...) şi **totuşi rănile şi juliturile de la mâinile noastre pline de pământ nu supurau deloc (câtă vreme nu degeram**)." (p.33)

e. „vreunul dintre noi care, mai înainte dormea iepureşte şi era deranjat de la cel mai neînsemnat zgomot venind din camera de alături, acum, înghesuit lângă un camarad care sforăia asurzitor la numai o palmă de urechea lui, putea dormi buştean, în ciuda gălagiei" (p.33)

Terminologia medicală folosită pe tot parcursul cărţii cuprinde termeni simpli şi are rolul de a ajuta cititorul să înţeleagă mai bine trăirile interioare ale deţinuţilor. Trecerea de la terminologia medicală la limbajul simplu se face prin exemplificarea situaţiilor trăite de autor sau de alţi colegi din lagăr, aşa cum se observă în (9):

(9) a.„ **trei stadii** ale reacţiilor sufleteşti ale deţinutului cu privire la viaţa din lagăr (...) **Simptomul** caracteristic **primei faze este şocul**. În anumite condiţii, şocul putea chiar să preceadă intrarea formală a deţinutului în lagăr. **Voi da ca exemplu chiar împrejurările propriei mele intrări în lagăr**." (p.24)

b. „**În psihiatrie există o anumită tulburare cunoscută sub numele de „iluzia graţierii".** Condamnatul, chiar înainte de execuţia sa, trăieşte cu iluzia că va fi graţiat în ultima clipă. **Şi noi ne-am agăţat de aceste fărâme de speranţă**, crezând până în final că nu se poate să fie chiar atât de rău." (p.26)

c. „Dar m-am abătut de la subiect. **Din punct de vedere psihologic**, avusesem parte de un lung, lung drum, de la sosirea noastră în gară, în revărsatul zorilor, până la prima noastră noapte dormită în lagăr" (p.29)

BDD-A29528 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:24 UTC)

Lucrarea de faţă a încercat să sublinieze câteva din condiţiile medicale prezente în lagărul deţinutului Viktor Frankl. Folosindu-se de terminologia medicală, autorul care este în acelaşi timp şi deţinut şi medic, a reuşit să sensibilizeze şi mai mult cititorul putând totodată explica stările experimentate de deţinuţi, descriind cu atenţie schimbările psihologice prin care aceştia au trecut, studiindu-le reacţiile şi comportamentul. În acest context, suferința îndurată a fost caracterizată ca având un caracter relativ şi căpătat o nouă menire, deopotrivă analitică şi filozofică. Această metodă de îmbinare a științei, cu mărturiile personale şi cu filozofia, determină cititorul să-şi reexamineze principiile şi atitudinile şi să vadă greutățile vieții ca pe un test al tăriei lăuntrice şi al capacității de a înfrunta prezentul fără a se refugia în trecut şi fără a evada din prezent prin sinucidere.

BIBLIOGRAPHY

Viktor E. Frankl, *Omul în căutarea sensului vieţii*. trad.: Silvian Guranda, Bucureşti: Meteor Press, 2009.

BDD-A29528 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:24 UTC)